

Fra: Familie Journal, Nr. 19; 5. maj 1986
Af: Arne Andersen; Foto: Jørgen Dalshøj

FARVEL TIL LANDSBYEN

Landbokulturen er død. Den blev 200 år. Her holder en landsbypræst begravelsestalen over det liv i landsognet, som nu er forbi

Hvis man tager en dråbe af Danmark, hvad får man så? Man får en landsby. Sådan et landsogn, det er Danmark i en nøddeskal. Et sogn, en landsby som Nr. Søby på Fyn. Her har præsten skrevet en bog om sit sogn. »Der var et yndigt land«, hedder den, med undertitlen, »Hvad blev der af landbokulturen?«

Den bog er et farvel til landsbyen og en afsked med folkeligheden. Præsten kan vi møde senere. Først må vi høre om landsbyen Nr. Søby, som han oplever den. »I begyndelsen var der en sø,« fortæller han. »Den landsby, der voksede op på den ene side af søen, blev kaldt Søby. Så kom søen til at hedde Søby sø. På den anden side af søen byggede man en herregård. Da den fik navnet Søbysøgård, måtte søen blive til Søbysøgård sø. Der var for mange Søbyer. Så Søby fik tillagt et Nørre.«

Videre fortæller præsten om sit landsogn, at det ligner alle andre, samme landskab, samme landbokultur. Men det gamle landsbysamfund er i opløsning, sat over styr af bykulturen. Det rolige, trygge landsbyliv er afløst af en ny, rastløs livsform og en grænseløs teknik. Det var i landsbyer som Nr. Søby, at den danske egenart blev til: Folkeskolen. Folkekirken. Forsamlingshuset. Andelsbevægelsen. Med mejeriet, brugsen og højskolen.

I dag er det væk, det meste. Også dialekten. I stedet er der kommet et parcelhuskvarter med byfolk og en grundejerforening. Herregården ved søen er blevet statsfængsel. Skolen, brugsen og forsamlingshuset er der stadigvæk, men med andre tilbud, nye varer. Landsbyen har fået klubber. Klubber for ungdommen, for pensionisterne, tennis-

klub, fodboldhold, musikskole. Forsamlingshusets foreningsliv og dilettantforestillinger er afløst af bankospil og privatfester og fjernsynets hjemlige underholdning. Landbokulturen, folkeligheden, »Danskheden«, blev 200 år. Længere er det ikke siden, det hele begyndte med landboreformernes ublodige revolution.

Dengang almueprægede fæstebønder forvandlede til den selvejende danske bondestand. Landsbyernes udvikling blev til fædrelandets danmarkshistorie med et jævnt og muntært, virksomt liv på jord. Egen jord i lønsomhed med tro på fremtiden. Alting blev bedre, alting gik fremad. Faktisk lige indtil efter krigen. Så kom den første traktor som industrialiseringens fortrop, fulgt af affolkning og manglende fællesskab. Sådan fortæller præsten om sit sogns historie, sådan som han ser udviklingen i den lille fynske landsby.

– Som nationalstat er Danmark på vej ud, siger Claus Oldenburg... og hugger brænde på gårdspladsen så splinterne flyver

Her er det stærkt sammentrængt.

Men i bogen om landsbyens liv, har præsten også skrevet herregårdens historie, om bondegårdenes blomstringstid, om husmænd og håndværkeres virke - og om kirkens kulturrolle i århundreder.

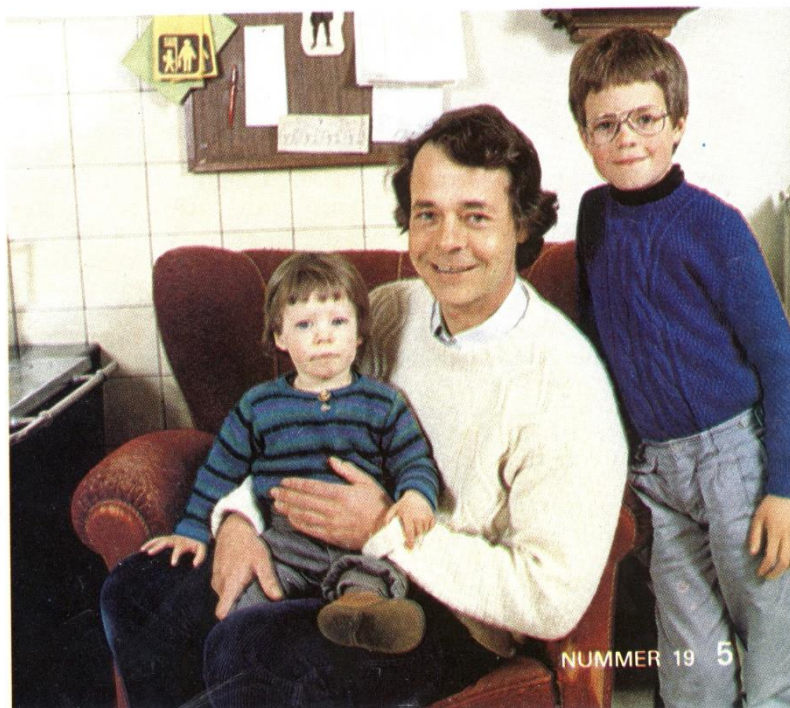
Familien forstod ham ikke, da han valgte at blive landsbypræst på Fyn

Nu sidder folk foran hjemme-alterets flimrende underholdningstilbud, der giver dem alting og ingenting og gør dem rastløse,« skriver præsten. »Det var H. C. Andersen også, men dengang kunne han sige: »I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme, der

har jeg rod, derfra min verden går.« Det har folk ikke længere. Den fædrelandssang siger folk i dag lige så lidt som Aakjærs høstsange. For rastløsheden kan ikke længere begrundes med en rod. Og det er farligt. Farligt for Danmark. Farligt for danskernes sjæl og solidaritet, altså folkeligheden og fællesskabet.

Det nationale Danmark, vi kender og taler om, har levet i et par hundrede år, og nu forsvinder det. Ikke fra den ene dag til den anden. Men først langsomt og siden hurtigere og hurtigere. Som nationalstat er Danmark på vej ud og en helt anden samfundsform på vej ind. En ensrettet levevis, som mest tydeligt ses i ungdomskulturens nye vaner. De unge går i samme slags tøj og lytter til den samme musik på burgerbarer, der er ens i København og London, i Rom eller Paris, i Sydney eller i Nr. Søby,« skriver præsten.

Vi sidder i køkkenet, ved komfuret i den store, gamle præstegård. Kirkens hvide mure lyser i køkkenvinduet. Lidt afsides føles det, i forhold til, som landsbyen har udviklet sig. Her virker, både i kirken og i præstegården, lidt rugende, lidt gammeldags. Vi drikker kaffe selvfølgelig, med hjemmebagt kage til, bagt af præsten. Hans kone har sit eget udejob at passe og ikke tid til at være ulønnet præstefru.

Han er ung, sognepræsten i Nørre Søby. Endnu kun sidst i 30'erne. En sortkrøllet københavnervend med uro i sig og et sprog, der snubler over tankerne foran. Claus Oldenburg hedder han. Overklassedreng. Faderen var ambassadør, farfaderen landsdommer, oldefaderen overpræsident i København. Rige folks børn kommer på Herlufsholm Kostskole, og her lærte Claus alt, hvad en ung mand bør vide. Undtagen at tilpasse sig...

Forældrene var i diplomatiet i udlandet, og da de vendte hjem, rejste Claus tilbage til København og en gymnasietid som et evigt blomstrende forår. Og bagefter en studenterrejse med huen på hovedet gennem Indien til Kina sammen med det nye, danske ambassadørpar, hans forældre. Hjem til Europa, til et halvt års studieophold i Sydfrankrig på et familielegat og tilbage til studier i statskundskab på Århus Universitet - den nemme vej, den lette, lige, gyldne linie til at fortsætte familiens embedsmandstradition.

Men først soldat ved garderusarerne et par år; en flot officer, familiens pryd, der efter hjemsendelsen fik endnu en Kina-tur, denne gang med den transsibiriske jernbane til foråret i Peking hos forældrene på ambassaden. Og så hjem til studierne for at blive til noget. Nu var legen forbi. Året efter sprang han fra. Fra statskundskab til teologi for at læse til præst. Familien forstod ham ikke. Heller ikke, da han senere, efter at være flyttet tilbage til København endnu engang, fik guldmedalje i kirkehistorie om kristendomsforfølgelser. Og med en 1. karakter blev han så landsbypræst på Fyn. Jeg kom lige fra København til Nr. Søby. Fra universitetet til præstegården, fra eksamensbordet til prædikestolen. Jeg havde absolut ingen forudsætninger. Jeg holdt ingen prøveprædiken og fik håndslag på stillingen af menighedsrådet uden om biskop og kirkeministerium.

Forklaringen er, at de havde haft en præst, som de slet ikke kunne med, og nu skulle det gå stærkt med den ny. Kirsten og jeg var faktisk flyttet ind i præstegården, da menighedsrådet formelt holdt indstillingsmøde med biskoppen omme i forsamlingshuset. At flytte fra det københavnske universitetsmiljø til en landsbyidyl var for mig som en rejse til Kina, fortæller Claus Oldenburg. Nu, 10 år efter, efter at have lavet ungdomsclub og foredragsforening, kirkekoncerter og lokalhistorisk arkiv, et kirkeblad om lokalsamfundet og nu sidst bogen om sognet, hvad så? Det her sted, det er det længste,

jeg har boet nogen steder. Arbejdet som sognepræst og fængselspræst har lært mig meget. Men med min opdragelse og baggrund føler jeg mig stadig som en fremmed. Jeg holder meget af landsbylivet, men vil altid være en københavnsk turist. Jeg vil altid føle mig som en hjemløs nøglehuls-kigger, der ser sognet udefra. Min rod - nib ebeste - er min familietradition. Og den har jeg sat mig uden for ved ikke at følge den. Derfor må jeg erkende, at jeg er rodløs og nok aldrig bliver andet. Det hænger også sammen med arbejdet som præst. At tale fra en prædikestol, vil altid give afstand til folk. Som præst bliver man aldrig dus med sine omgivelser, om jeg så blev her resten af mit liv, til folk blev trætte af mig og ønskede sig en ny og yngre præst. Ja, jeg er rastløs og rodløs. Men det er tiden også.